

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu pro rok 2011 – zakázka č. 2119

Název projektu: Evaluace technik měření sociálního klimatu v zájmovém a neformálním vzdělávání

Specifikace řešitelského kolektivu:

Odpovědný řešitel: PaedDr. Monika Žumárová, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Bc. Jindřich Holzner (ID 17 246)

Bc. Petra Jansová (ID 16 745)

Bc. Lucie Seniurová (ID 24 348)

Veronika Roušarová (ID 19 833)

Další výzkumní pracovníci: Mgr. Jan Sýkora

Odpovědný řešitel i spoluřešitel z řad akademických pracovníků zůstal beze změny - PaedDr. Monika Žumárová, Ph.D. a Mgr. Jan Sýkora. V kolektivu studentských spoluřešitelů nastala změna, o kterou bylo oficiálně požádáno dne 26.5.2011. Jednalo se o uvolnění studentky Lucie Seniurové (ID 24 348) na základě osobní žádosti studentky. Studentský kolektiv byl doplněn o studentku magisterského studijního programu Veroniku Roušarovou (ID 19 833), která projevila zájem podílet se na jeho řešení a již dříve se do projektu zapojila. I nadále pokračovali v pracích na projektu studenti Jindřich Holzner (ID 17 246) a Petra Jansová (ID 16 745).

Studenti magisterského studia na PdF UHK se podíleli na rešeršní činnosti, obsahové analýze existujících technik měření klimatu a jejich zdokumentování. Byly osloveny cílové skupiny a realizovala se evaluace vybraných technik v pracovníky volnočasových a zájmových organizací, v současné době probíhá sběr dat a jejich vyhodnocování. Za tyto práce byly studentům v odpovídající míře zapojení a podílu na zpracování dat přiznány stipendia.

Celková částka přidělené dotace: 52 950,- Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu:

Při realizaci projektu byly použity metody rešerše, obsahové analýzy a syntézy. Prvním krokem bylo shromáždění adekvátních odborných zdrojů (knihovny, zakoupení či přístupné přes internet), včetně pořízení kopií nebo skenováním, příp. přímou rešerší provedenou v knihovnách. Dalším, odborně nejnáročnějším krokem bylo následné zpracování získaných materiálů, výběr nejvhodnějších technik, jejich modifikace jako nástroje na měření kvality klimatu se zaměřením na menší sociální skupiny. Třetím krokem bylo ověření a vyhodnocení jejich vhodnosti v oblasti volnočasových aktivit. Na všech fázích projektu se podíleli společně s řešiteli i studenti.

V souladu s projektem se řešitelé zaměřili především na teoretickou analýzu sociálního klimatu ve specifickém prostředí - neformální a zájmové vzdělávání, kde na základě analýzy dostupných odborných zdrojů vydefinovali výchozí pojmy (viz publikační výstupy) Termín sociální klima je jedno z těch slov, jimž každý "nějak" intuitivně rozumí a současně je hojně používáno ve vědecké i odborně-praktické literatuře. Např. termín sociální klima třídy označuje sociálně-psychologické jevy (interakce, komunikace, jejich subjektivní i sdílené vnímání a hodnocení) dlouhodobé, typické pro danou třídu a daného učitele po několik měsíců či let. Jejich účastníky a tvůrci jsou: žáci celé třídy, skupinky žáků v dané třídě, jednotliví žáci, dále všichni učitelé vyučující v dané třídě a konečně učitelé jako jednotlivci. Sociální klima třídy je zprostředkovaně ovlivněno též širšími sociální jevy jako jsou sociální klima školy a sociální klima učitelského sboru. Nepůsobí ovšem globálně, ale výběrově. Např. na téže škole mohou existovat vedle sebe jiná sociální klimata v rozdílných třídách: od klimata působících na žáky pozitivně, až po klimata působící negativně. Tato oblast je již více jak 50 let zkoumána a podrobována kritickým analýzám. Oblast neformálních skupin však dosud žádnému zkoumání nebyla podrobena. Je také založena nejen na zkoumání interpersonálních vztahů všech účastníků uvnitř skupiny a výchovného procesu, ale i nejširších podmínek, jak společnost působí a funguje a jak si je účastníci neformálního vzdělávání, ale i celá veřejnost uvědomují. Klima námi sledovaného procesu nelze oddělit od světa prožívaného celou společností, v obecném sociálním smyslu je sociální klima komplexní strukturou vztahů, v níž zájmové a neformální vzdělávání má své nezastupitelné místo jako univerzální půda. Oblast nástrojů k možnému změření tedy dosud v oblasti neformálního vzdělávání nebyla využita.

1. Na základě rešerše, obsahové analýzy a syntézy existující metody (přejaté či originální) byly zdokumentovány vybrané techniky.
 - a. Dotazník „Naše třída“ – MCI (My Classe Inventory)
 - b. Dotazník CES (Classroom Environment Scale)
 - c. Dotazník komunikačního klimatu třídy – CCQ (Communication Climate Questionnaire)
2. Pro účely vytvoření specifického dotazníku pro zkoumání zdravého klimatu v zařízeních zájmového a neformálního vzdělávání byl vybrán dotazník CES (modifikovaný Laškem). Realizační tým v první fázi přeformuloval dotazník na terminologii zájmového a neformálního školství. V druhé fázi jsme pak využili školení zdravého klimatu v celé ČR, kde nám odborná veřejnost složená ze zástupců různých organizací v několika etapách pomáhala vyladovat výzkumný nástroj a byla zrealizována vnitřní oponentura využitelnosti tohoto nástroje experty z praxe.

V rámci ladění nástroje jsme ve spolupráci s odbornou veřejností vytvořili a ověřili tři typy dotazníků, které vznikly diverzifikací pro tři odlišné cílové skupiny ve snaze o srozumitelnost kladených otázek zaměřených na daný útvar:

- Dotazník LTGES pro Školní družinu, popř. klub
- Dotazník LTGES pro Nízkoprahová zařízení
- Dotazník LTGES pro Střediska pro volný čas dětí a mládeže a nevládní neziskové organizace (tzv. NNO)

Dotazník LTGES má ve všech případech shodnou vyhodnocovací tabulku, jelikož zjištění kvality klimatu je shodným cílem ve všech zařízeních bez ohledu na jejich zaměření. Dotazníku byla zachována délka, struktura a způsob vyhodnocování z původního CES dotazníku. Je také určen pro věkovou skupinu od 9 let, která je již schopna vlastní interpretace. Měl by umožnit posouzení sociální atmosféry v zájmovém zařízení podle šesti proměnných:

1. Zaujetí dítěte činností - zaměření na míru soustředění a průběh činnosti
2. Vztahy mezi dětmi navzájem – ukazuje, zda si děti rozumějí a zajímají se o ostatní
3. Orientace vedoucího na vztahy – ochota pomoci – ukazuje komunikační úroveň mezi účastníky
4. Orientace dětí na cíl činnosti – zde se projeví zaměření účastníků na výkon
5. Pořádek a organizovanost ve skupině – v této proměnné hodnotíme prostředí zájmového a neformálního vzdělávání
6. Jasnost pravidel – ukazuje na srozumitelnost zadávaných úkolů dětem

O kvalitě klimatu v zařízení vypovídají hodnoty u všech sledovaných hledisek. Čím vyšší skóre, tím lepší hodnocení klimatu. Nízké hodnoty pak poukazují na nepříznivé klima. Výsledky z tohoto dotazníku by tedy měly posloužit k popisu reálného stavu sociálního klimatu zařízení, popř. k vzájemnému srovnání sociálního klimatu v jednotlivých kroužcích, oddílech, dále pak ke srovnání názorů dětí a vedoucích.

3. Následně proběhlo ověřování platnosti vybrané techniky k měření sociálního klimatu v oblasti zájmového a neformálního vzdělávání.

V rámci specifického výzkumu zaměřeného na zjišťování zdravého klimatu v zájmovém a neformálním vzdělávání byly zároveň zkoumány i technologie, které slouží pro efektivní využívání těchto metod. V teoretické části jsme stanovili diagnostické metody, ze kterých vyplývají i určité požadavky na vhodnost využití aktuálních technologií. Ve výzkumech zdravého klimatu se používají jak osvědčené diagnostické metody jako je pozorování a rozbor produktů klientů, tak i metody dotazování a to formou interview či dotazníkových šetření. V rámci výzkumu jsme používali všechny tyto metody. Základním nástrojem se po analýze současných postupů ve školském prostředí stal dotazník CES. Tento dotazník obsahuje, jak již bylo dříve uvedeno, škálové otázky a pro jeho vyhodnocení se běžně používalo ruční vyhodnocování. Pro zvýšení efektivity jsme vyzkoušeli dvě oblasti zpracování a to skenování dotazníků a vyhodnocování systémem OMR. Zároveň jsme ověřovali i internetové vyplňování dotazníků v sofistikovaných systémech dotazníkových šetření.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení:

1. Výsledky rešerší, obsahové analýzy a syntézy existujících technik, včetně výsledků evaluace využitelnosti těchto nástrojů experty z praxe byly opublikovány či odeslány k opublikování v níže uvedeném odborném tisku:

- ŽUMÁROVÁ, M.; JANSOVÁ, P. Bases for the Plan to Measure the Social Climate in Voluntary and Informal Education. In *Lifelong Learning : continuous education for sustainable development: proceedings of international cooperation*. Saint-Petersburg: Leningradskij gosudarstvennyj universitet imeni A.S. Puškina, 2011.(2.-4.6.2011; St. Petersburg - 9th International Conference on Lifelong Learning and Continuous Education for Sustainable Development). p. 607-610. ISBN 978-5-8290-1076-8 D- článek ve sborníku
- ŽUMÁROVÁ Monika, SÝKORA Jan, ROUŠALOVÁ Veronika et. al. Specifika zjišťování sociálního klimatu v zařízeních zájmového a neformálního vzdělávání. *Media4u magazine*. 2011, roč. 8, č. 2, s. 75-80. ISSN 1214-9187 J – článek v odborném periodiku
- ŽUMÁROVÁ, Monika, ČERNÁ, Miloslava, HOLZNER, Jindřich. Informal Education and Social Climate. In *Interactive collaborative learning (ICL2011)*. Bratislava: Slovenská technická univerzita, 2011. p. 577-583. ISBN 978-1-4577-1746-8 D- článek ve sborníku

2. Další výsledky byly opublikovány a prezentovány na 10th WSEAS International Conference on EDUCATION and EDUCATIONAL TECHNOLOGY

- ŽUMÁROVÁ, Monika, SÝKORA, Jan. Technologies Used in Examination of Social Climate in Leisure and Informal Education Facilities. In *Education and educational technology (EDU'11)*. 1. vyd. Athens: World scientific and engineering academy and society, 2011. p. 148-153. ISBN 978-1-61804-040-4 D- článek ve sborníku

3. Data a výstupy z jednotlivých výzkumných šetření byla začleněna do obsahu předmětů Pedagogika volného času (PEDVOLC1 a PEDVOLC2 - Mgr. Sýkora) a Výzkumné metody a zpracování dat (VYZMETD1 a VYZMETD2 – dr. Žumárová), a prezentovány v rámci odborných přednášek řešitelů na zahraničních mobilitách (dr. Žumárová – Slovinsko/Maribor, Polsko/Krakov, Slovensko/Prešov)

4. Projekt bude sloužit jako výchozí studie pro další připravované výzkumné projekty - vzhledem k tomu, že v rámci projektu EU „Cesta ke kvalitě“ jsou zpracovávány erudovanými odborníky manuály evaluačních nástrojů hodnotících klima školy, školní třídy i učitelského sboru (více na <http://www.nuov.cz/ae/manualy-evaluacnich-nastroju>), bylo by vhodné tuto oblast rozšířit i o tyto techniky a uzpůsobit je pro oblast neformálního vzdělávání.

Přehled realizovaných výdajů:

Celkové předpokládané náklady na projekt specifického výzkumu činilo **52 950,- Kč**.

Navrhovaná položka	Plán				Skutečnost	
	Počet	Cena za jednotku	Celkem Kč	Vyjádření v %	Celkem Kč	Nedočerpání nebo přečerpano
Spotřební, kancelářský materiál			3 700	6,99	7 855,00	-4 155,00
papír bílý	5 balení	100 Kč	500		741	
toner - cartridge	2 ks	1 600 Kč	3 200		3 222	
další kancelářské potřeby					3 892	
Další materiál - celkem			3 500	6,61	2 185,67	1 314,33
odborná literatura			2 000		625,67	
WD Passport	1ks	1 500 Kč	1 500		1 560	
OON			32 000	60,43	29 200	2 800
stipendia studenti (prezenční studium Roušalová, Holzner)	3 studenti		24 000		22 260	
stipendia studenti (kombinované studium Jansová - DPP)				1 740		
překlady textů a gramatická kontrola			8 000		5 200	
Další náklady			13 750	25,97	13 723,05	26,95
konferenční poplatek WSEAS		500 EUR	13 750		13 436,50	
kurzové ztráty					286,55	
CELKEM			52 950	100	52 963,72	-13,72

- **OON**

- **OSOBNÍ NÁKLADY** byla vyplaceno plánované stipendium formou DPP za odvedenou práci studentce – spoluřešitelce (studentka kombinovaného magisterského studia Jansová) ve výši 1 740,- Kč. Dále za odborný překlad specifických odborných termínů a vybraných sofistikovaných metod, gramatickou a jazykovou kontrolu výstupů k prezentaci na zahraniční konferenci byla vyplacena formou DPP odměna ve výši 5 200,- Kč.
- **STIPENDIA** – byla vyplacena plánovaná stipendia za odvedenou práci studentů – spoluřešitelů (studenti prezenčního magisterského studia Roušalová, Holzner) ve výši 22 260,- Kč.

- Vzhledem k tomu, že bylo ušetřeno cca 2 800,- Kč bylo požádáno o jejich převedení do materiálových nákladů, kde vznikly vyšší potřeby v oblasti kancelářských potřeb.
- **MATERIÁLOVÉ NÁKLADY**
 - **DROBNÝ DLOHODOBÝ MAJETEK** byl zakoupen WD Passport (1 560,- Kč) a odborná literatura (625,67 Kč). Požadovaná odborná literatura nebyla k dispozici a k zakoupení, analýzy byly realizovány formou výpůjček z knihovních fondů v ČR či ze zahraničí, apod.
 - **KANCELÁŘSKÉ POTŘEBY** - papír, cartridge, eurofólie, apod. (celkem za 7 855,- Kč). zde byl navýšen plánovaný finanční obnos vzhledem k ušetření financí v jiných položkách – služby, odborná literatura, apod.
- **DALŠÍ NÁKLADY**
 - **KONFERENCE POLATEK** byl uhrazen za příspěvek ve výši 550,- EUR (tj. 13 436,50 Kč) – konference WSEAS.
- **DOPLŇKOVÉ NÁKLADY**
 - **KURZOVÉ ZTRÁTY** – ve výši 286,55 Kč.

Finanční prostředky byly čerpány průběžně dle plánovaných a aktuálních potřeb v období od 1.4.2011 do 4.11.2011.

V Hradci Králové dne 3. 1. 2012

.....

Přílohy:

Příloha č. 1 – Kopie publikačních výstupů

Příloha č. 2 – Výpis z OBD

Příloha č. 3 – Výsledovka z ekonomického informačního systému Magion – zak. č. 2119